

Prawo handlowe

Spółka publiczna - „niezwykła” spółka akcyjna

Milada Czajkowska

Spółka publiczna jest spółką akcyjną, ale nie taką „zwykłą”. Rządzi się swoimi prawami, odmiennymi od stosowanych przez „zwykłe” spółki akcyjne.

Decydujące o nabyciu statusu spółki publicznej jest wprowadzenie do publicznego obrotu akcji należących do przynajmniej jednej emisji. Wprowadzenie do publicznego obrotu po raz pierwszy akcji danej spółki może zostać ograniczone tylko do części akcji z całej emisji. Odmienna sytuacja przedstawia się przy następnych emisjach dokonywanych przez spółkę, gdyż na mocy art. 84 ust. 1 ustawy - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (dalej „ustawa”) powinny być one w całości wprowadzone do publicznego obrotu, jeżeli spółka ma siedzibę na terytorium Polski.

Kodeks spółek handlowych (dalej k.s.h.) zawiera liczne przepisy odnoszące się wyłącznie do spółek publicznych, traktując je nieco odmiennie od „zwykłych spółek akcyjnych”. Odrębności te zostaną omówione poniżej.

Imienne świadectwa depozytowe

Artykuł 328 § 6 k.s.h. przyznaje akcjonariuszowi spółki publicznej uprawnienie do imiennego świadectwa depozytowego wystawionego przez podmiot prowadzący rachunek papierów wartościowych. Na żądanie posiadacza rachunku papierów wartościowych podmiot prowadzący ten rachunek

wystawia mu, oddzielnie dla każdego rodzaju papierów wartościowych, imienne świadectwo depozytowe. W treści świadectwa może zostać wskazana, na żądanie posiadacza rachunku, część papierów wartościowych zapisanych na rachunku. Świadectwo zawiera:

- 1) firmę (nazwę), siedzibę i adres wystawcy świadectwa oraz numer świadectwa,
- 2) liczbę papierów wartościowych,
- 3) rodzaj i kod papieru wartościowego,
- 4) firmę (nazwę), siedzibę i adres emitenta,
- 5) wartość nominalną papieru wartościowego,
- 6) imię i nazwisko lub nazwę (firmę) i siedzibę oraz adres posiadacza rachunku papierów wartościowych,
- 7) informację o ograniczeniach przenoszenia papierów wartościowych lub o ustanowionych na nich obciążeniach,
- 8) datę i miejsce wystawienia świadectwa,
- 9) cel wystawienia świadectwa i termin ważności.

Papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu nie mają formy dokumentu, a prawa w nich zawarte powstają z chwilą zapisania papierów po raz pierwszy na rachunku papierów wartościowych i przysługują osobie będącej posiadaczem tego rachunku (art. 7 ustawy).

Zbywalność akcji wydanych za wkłady niepieniężne

Akcje obejmowane w zamian za wkłady niepieniężne powinny pozostać imiennymi do dnia zatwierdzenia przez najbliższe zwyczajne walne zgromadzenie sprawozdania finansowego za rok obrotowy, w którym nastąpiło pokrycie tych akcji, i w ciągu tego okresu nie mogą być zbyte ani zastawione (art. 336 k.s.h.). Do tego czasu akcje te zatrzymuje się w spółce na zabezpieczenie roszczeń o odszkodowanie z tytułu niewykonania lub nie należytego wykonania zobowiązań do wniesienia wkładów niepieniężnych. Roszczeniom tym służy pierwszeństwo zaspokojenia przed innymi wierzytelnościami nieuprzywilejowanymi. Ograniczenia te nie dotyczą jednak akcji obejmowanych w razie podwyższenia kapitału w spółkach publicznych oraz wydawanych w przypadku łączenia, podziału i przekształcania spółek.

Prawo głosu z akcji, na których ustanowiono zastaw lub użytkowanie

Zastawnik i użytkownik mogą wykonywać prawo głosu z akcji imiennej lub świadectwa tymczasowego, na której ustanowiono zastaw lub użytkowanie, jeżeli przewiduje to czynność prawna ustanawiająca ograniczone prawo rzeczowe oraz gdy w księdze akcyjnej dokonano wzmianki o jego ustanowieniu i o upoważnieniu do wykonywania prawa głosu (art. 340 § 1 k.s.h.). Statut spółki

może przewidywać zakaz przyznawania prawa głosu zastawnikowi lub użytkownikowi akcji albo może uzależnić przyznanie takiego uprawnienia od zgody określonego organu spółki. Jednakże zgodnie z art. 340 § 3 k.s.h., w okresie gdy akcje dopuszczone do publicznego obrotu, na których ustanowiono zastaw lub użytkowanie, są zapisane na rachunkach papierów wartościowych w domu maklerskim lub w banku prowadzącym rachunki papierów wartościowych, prawo głosu z tych akcji przysługuje akcjonariuszowi.

Dzień dywidendy

Przez dzień dywidendy, zgodnie z art. 348 § 2 k.s.h., należy rozumieć dzień, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy. Uprawnionymi do dywidendy są akcjonariusze, którym w dniu podjęcia uchwały o podziale zysku przysługiwały akcje. Jednakże, jeżeli przewiduje to statut spółki, akcjonariusze mogą uchwałą podjętą na zwyczajnym walnym zgromadzeniu zdecydować, że uprawnionymi do dywidendy będą akcjonariusze, którym przysługiwały akcje w dniu wskazanym w uchwale. W odniesieniu do spółek publicznych w art. 348 § 3 k.s.h. wprowadzono dodatkowy wymóg, że dzień dywidendy może być wyznaczony na dzień powzięcia uchwały o podziale zysku albo w okresie kolejnych trzech miesięcy, licząc od tego dnia. W spółkach publicznych walne zgromadzenie wyznacza także termin wypłaty dywidendy.

Uprzywilejowanie akcji

Spółka może wydawać akcje o szczególnych uprawnieniach, które powinny być określone w statucie (akcje uprzywilejowane) (art. 351 § 1 k.s.h.). Uprzywilejowanie może dotyczyć w szczególności prawa głosu, prawa do dywidendy lub podziału majątku w przypadku likwidacji spółki. Uprzywilejowanie

w zakresie prawa głosu nie dotyczy jednak spółek publicznych (art. 351 § 2 k.s.h.). W odniesieniu do spółek publicznych przyjęta została bezwzględna zasada „jedna akcja - jeden głos”. Zachowano jednak dotychczasowe akcje wielogłosowe, które zostały przyznane w spółkach akcyjnych przed dniem wejścia w życie k.s.h. zgodnie z zasadą praw nabytych (art. 613 § 1 k.s.h.), a także zachowano możliwość przyznawania akcji maksymalnie pięciogłosowych dla Skarbu Państwa w spółkach związanych po 1 stycznia 2001 r., ale nie później niż do 31 grudnia 2004 r. (art. 625 k.s.h.).

Miejsce odbycia walnego zgromadzenia

Walne zgromadzenie akcjonariuszy odbywa się w siedzibie spółki (art. 403 k.s.h.). Może odbyć się także w miejscowości będącej siedzibą giełdy, na której są dopuszczone do obrotu giełdowego akcje spółki. Statut może zawierać odmienne postanowienia dotyczące miejsca zwołania walnego zgromadzenia, jednakże zgromadzenia mogą się odbywać wyłącznie na terytorium RP.

Uczestnictwo w walnym zgromadzeniu

Prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu przysługuje uprawnionym z akcji imiennych i świadectw tymczasowych oraz zastawnikom i użytkownikom, jeżeli zostali wpisani do księgi akcyjnej co najmniej na tydzień przed odbyciem walnego zgromadzenia, a posiadaczom akcji na okaziciela - jeżeli dokumenty akcji zostaną złożone w spółce co najmniej na tydzień przed terminem tego zgromadzenia i nie będą odebrane przed jego ukończeniem (art. 406 k.s.h.). Zamiast akcji mogą być złożone zaświadczenia wydane na dowód złożenia akcji u notariusza, w banku lub domu maklerskim mającym siedzibę lub oddział w RP, wskazanym w ogłoszeniu o zwołaniu walnego zgromadzenia. Akcjonariusze

spółek publicznych powinni natomiast złożyć w spółce imienne świadectwa depozytowe wystawione przez podmiot prowadzący rachunek papierów wartościowych zgodnie z przepisami o publicznym obrocie papierami wartościowymi.

Przymusowy wykup akcji

Walne zgromadzenie może powziąć uchwałę o przymusowym wykupie akcji akcjonariuszy reprezentujących mniej niż 5 proc. kapitału zakładowego przez nie więcej niż pięciu akcjonariuszy, posiadających łącznie nie mniej niż 90 proc. kapitału zakładowego (art. 418 § 1 k.s.h.). Uchwała wymaga większości dziewięciu dziesiątych głosów oddanych. Statut spółki może przewidywać surowsze warunki powzięcia uchwały o przymusowym wykupie akcji. Przepisów o przymusowym wykupie akcji nie stosuje się jednak do spółek publicznych.

Powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia

W przypadku spółki publicznej termin do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia wynosi miesiąc od dnia otrzymania wiadomości o uchwale, nie później jednak niż trzy miesiące od dnia powzięcia uchwały (art. 424 § 2 k.s.h.).

Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia

Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia w przypadku spółki publicznej powinno być wniesione w terminie trzydziestu dni od dnia ogłoszenia uchwały, nie później jednak niż w terminie roku od dnia jej powzięcia (art. 425 § 3 k.s.h.).

Prawo poboru

Wykonanie prawa poboru akcji spółki publicznej następuje w jed-

Trzeba wiedzieć

Statuty spółek zawiązywanych po 1 stycznia 2001 r., w których akcjonariuszem jest Skarb Państwa, mogą do 31 grudnia 2004 r. przewidywać uprzywilejowanie akcji Skarbu Państwa co do głosu. Nie można jednak przyznać Skarbowi Państwa więcej niż 5 głosów na jedną akcję.

nym terminie, wskazanym w prospekcie (art. 436 k.s.h.). Termin, do którego akcjonariusze mogą wykonywać prawo poboru akcji, nie może być krótszy niż dwa tygodnie od dnia ogłoszenia prospektu. Akcjonariusze spółki publicznej, którym służy prawo poboru, mogą w terminie jego wykonania dokonać jednocześnie dodatkowego zapisu na akcje w liczbie nie większej niż wielkość emisji, w razie niewykonania prawa poboru przez pozostałych akcjonariuszy. Akcje objęte dodatkowym zapisem zarząd przydziela proporcjonalnie do zgłoszeń, a akcje nie objęte w tym trybie zarząd przydziela według swojego uznania, jednak po cenie nie niższej niż cena emisyjna.

Kapitał docelowy

Institucja docelowego kapitału zakładowego spółki akcyjnej uregulowana w art. 444-447 k.s.h. umożliwia podwyższanie kapitału zakładowego przez zarząd spółki – w granicach upoważnienia udzielonego mu przez walne zgromadzenie. Upoważnienie to może być udzielone maksymalnie na trzy lata, a wysokość kapitału docelowego nie może przekraczać trzech czwartych kapitału zakładowego na dzień udzielania upoważnienia zarządowi. Uchwała walnego zgromadzenia w sprawie zmiany statutu przewidująca upoważnienie zarządu do podwyższenia kapitału zakładowego w granicach kapitału docelowego wymaga większości trzech czwartych głosów. Powzięcie uchwały wymaga obecności akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego, a w odniesieniu do spółki publicznej, co najmniej jedną trzecią kapitału zakładowego.

Jeżeli walne zgromadzenie, zwołane w celu powzięcia uchwały w sprawie kapitału docelowego, nie odbyło się z powodu braku quorum, można zwołać kolejne walne zgromadzenie. W przypadku spółki publicznej uchwała takiego walnego zgromadzenia może być powzięta bez względu na liczbę akcjonariuszy obecnych na zgromadzeniu, chyba że statut stanowi inaczej.

Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego

Celem warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego (art. 448-452 k.s.h.) jest udzielenie uprawnień zarządowi do emisji akcji przeznaczonych dla ściśle określonego kręgu adresatów. Po zarejestrowaniu warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego zarząd wydaje uprawnionym dokumenty akcji. Wraz z wydaniem dokumentów akcji następuje nabycie praw z akcji i podwyższenie kapitału zakładowego spółki o sumę równą wartości nominalnej akcji objętych na podstawie uchwały o warunkowym podwyższeniu kapitału zakładowego. W terminie trzydziestu dni po upływie każdego roku kalendarzowego zarząd zgłasza do sądu rejestrowego wykaz akcji objętych w danym roku celem uaktualnienia wpisu kapitału zakładowego. Do zgłoszenia należy dołączyć wykaz osób, które wykonały prawo objęcia akcji. Wykaz powinien zawierać: nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) akcjonariuszy, liczbę objętych przez nich akcji oraz wartość wniesionych przez każdego akcjonariusza wkładów. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie zarządu, że akcje zostały wydane akcjonariuszom, którzy wnieśli pełne wkłady.

Zarząd spółki publicznej dokonuje zgłoszenia w terminie tygodnia po upływie każdego kolejnego miesiąca, licząc od dnia wydania pierwszego dokumentu akcji. Jeżeli w danym miesiącu nie wydano akcji w trybie warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego, zarząd zawiadamia o tym sąd rejestrowy.

Łączenie się spółek

Łączenie się spółek wymaga uchwały zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia każdej z łączących się spółek, powziętej większością trzech czwartych głosów, reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego, chyba że umowa lub statut spółki przewidują surowsze warunki (art. 506 k.s.h.). Łączenie się spółek publicznych wymaga uchwały walnego zgromadzenia każdej z łączących się spółek, powziętej większością dwóch trzecich głosów, chyba że statut spółki przewiduje surowsze warunki. W odniesieniu do spółki przejmującej połączenie może być przeprowadzone bez powzięcia uchwały o połączeniu, jeżeli spółka ta posiada udziały albo akcje o łącznej wartości nominalnej nie niższej niż 90 proc. kapitału zakładowego spółki przejmowanej, lecz nie obejmującej całego jej kapitału. Nie dotyczy to przypadku, gdy spółką przejmującą jest spółka publiczna.

Podział spółek

Podział spółki publicznej wymaga uchwały walnego zgromadzenia powziętej większością dwóch trzecich głosów, chyba że statut spółki przewiduje surowsze warunki (art. 541 § 3 k.s.h.).

Podstawa prawna:

- ustawa z 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037z późn.zm.),
- ustawa z 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Dz.U. Nr 118, poz. 754 z późn.zm.).